

Rapport 2006:60

Arkeologisk förundersökning

Tilltäppt stuprör vid Hörsalen kv Landskyrkan 4

RAÄ 96 och 103
Norrköpings stad och kommun
Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt

Tilltäppt stuprör vid Hörsalen

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte och metod	5
Resultat och tolkning	5
Referenser	5
Tekniska uppgifter.	6

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

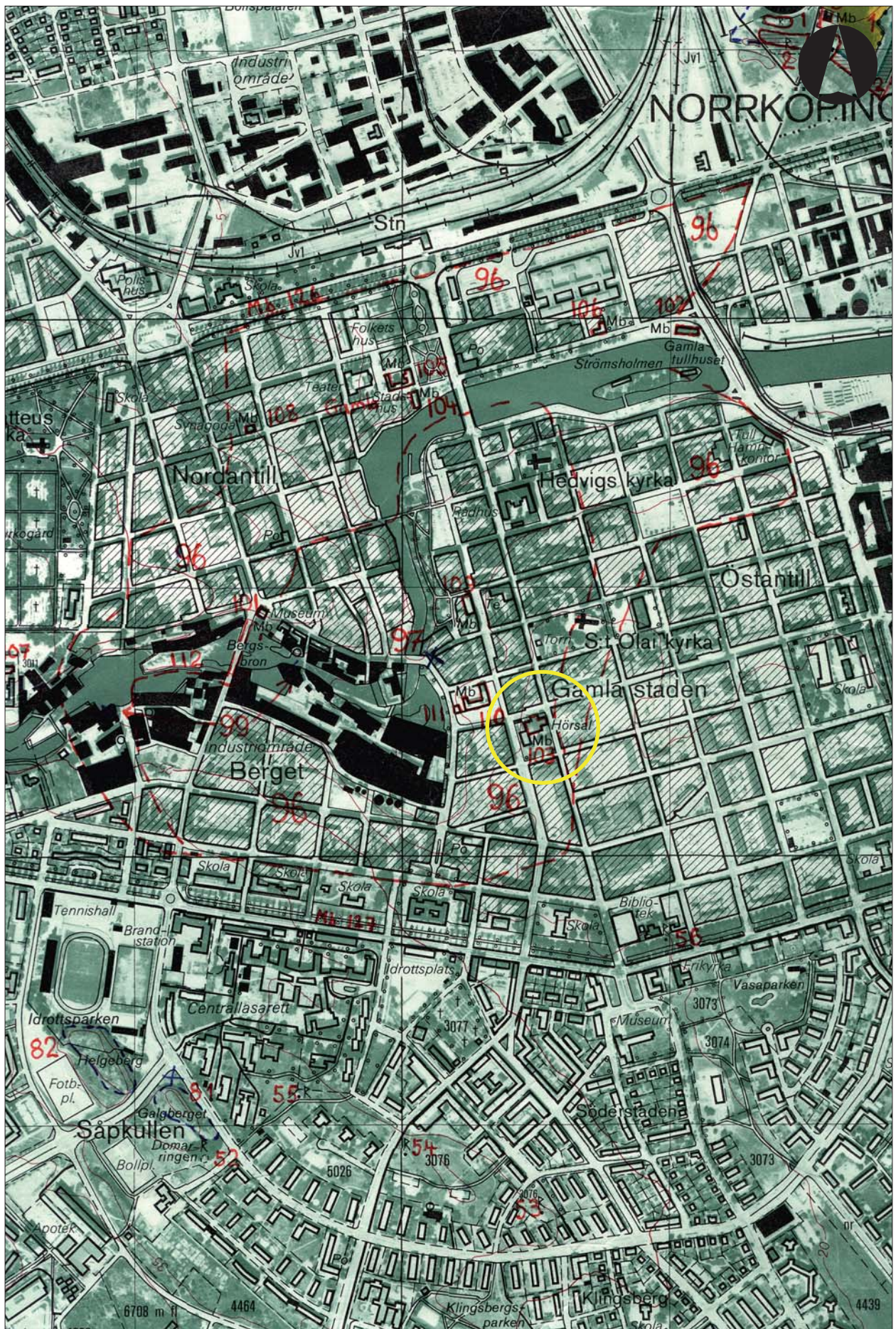
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

Sammanfattning

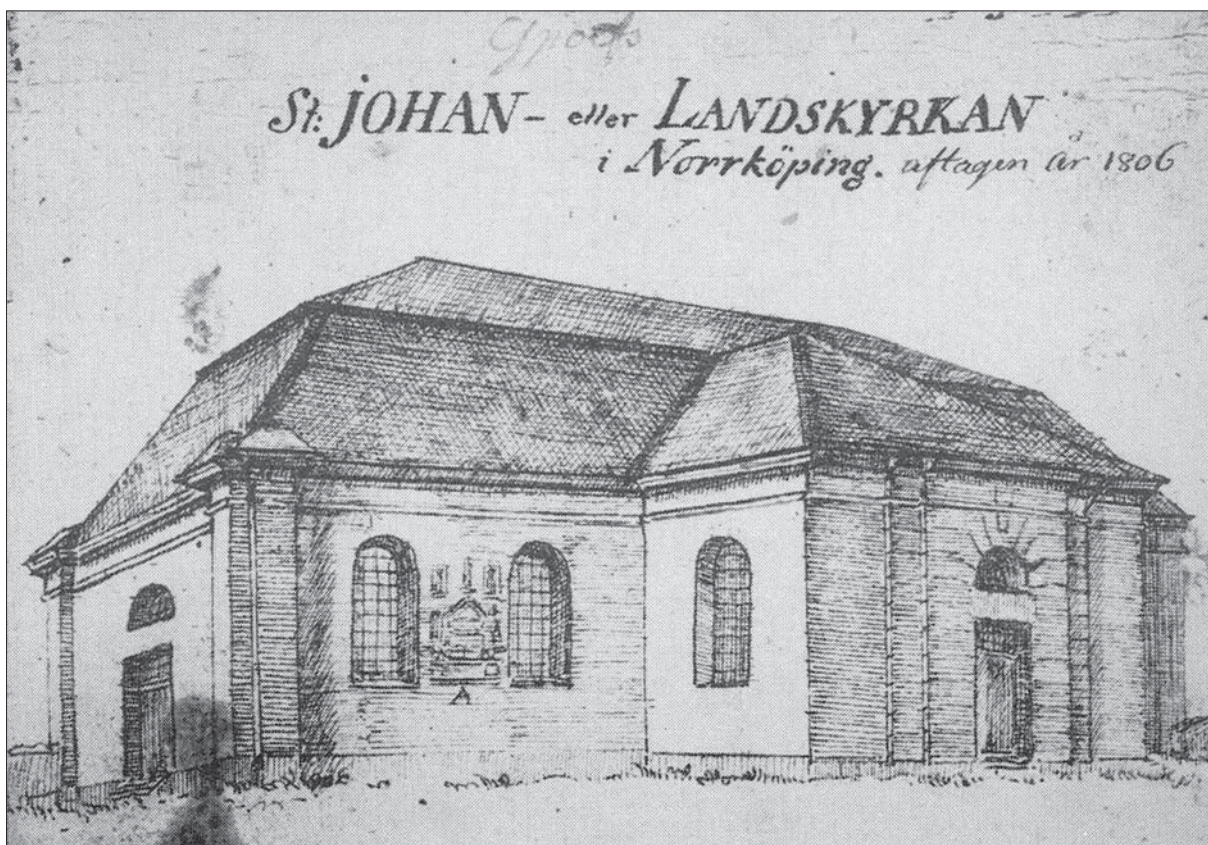
Med anledning av schaktning för lagning av ett stuprörsavlopp i kv Landskyrkan 4 (Hörsalsparken) i Norrköping gjordes en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll. Arbetet utfördes i direkt anslutning till murar hörande till den kyrka som år 1787 ersatte den medeltida kyrkan på platsen. Schaktet var ca 2,5 m² stort och berörde endast sentida fyllnadsmassor och ett parti av en i sen tid ommurad grundmur med betonglagningar och cementfogar.

Ann-Charlott Feldt
Antikvarie





Figur 2. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad 086 94 med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.



Figur 3. Teckning av Johan Fredrik Kock från 1806 (ur Rörby 1982).

Inledning

Östergötlands länsmuseum gjorde 2006-10-06 en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktning för lagning av ett stuprörsavlopp i kv Landskyrkan 4 (Hörsalsparken) i Norrköping. Arbetet utfördes centralt inom RAÄ 96, Norrköpings medeltida stadsområde på platsen för S:t Johannes medeltida kyrka och kyrkogård.

Schaktningens omfattning var initialt oklar, då skadorna på avloppen inte var helt kända. Det visade sig dock att endast ett 1,4 x 1,8 m stort område närmast Hörsalen kom att beröras av schaktningen.

Arbetet utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län. Uppdragsgivare var Stadspartner AB i Norrköping vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för fält- och rapportarbetet var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Norrköping finns omnämnt första gången 1283 i samband med att drottning Sofia skänker sitt laxfiske i Norrköping till systrarna i S:t Martins (S:ta Ingrid) kloster i Skänninge. I ett testamente från 1318 omnämns platsen som "apud Norcopia" vilket tolkats som att orten då var förmer än en enkel bondby (Bro-

berg 1984). År 1350 fick Norrköping stadsprivilegier.

Staden får sitt stora uppsving i samband med den industriella utvecklingen som inleds under tidigt 1600-tal. Staden kom att fungera som utskeppningshamn för den östgötska bergslagen, där Finspång redan på 1500-talet var produktionscentrum. En aktiv industripolitik bedrevs under tidigt 1600-tal då Wellam de Besche genomförde värvningsresor på kontinenten och startade ett vapenfaktori på Kvarnholmen i Motala ström. Industrin på Kvarnholmen växer under tidigt 1600-tal till att, förutom vapenfaktori och kvarndrift, även omfatta mässingsbruk, harneskmakare, textilfabrik m m (Feldt 2003).

Hörsalsparken ligger centralt inom Norrköpings medeltida stadsområde, RAÄ 96 och utgjorde tidigare kyrkogård för S:t Johannes kyrka. Som kyrkogård fungerade området från 1100-talet fram till tidigt 1800-tal. Den befintliga byggnaden i Hörsalsparken är delvis placerad över rester av S:t Johannes medeltida kyrka RAÄ 103.

Kyrkan omnämns första gången år 1417 och dess byggnadshistoria är så gott som okänd, men man antar att den uppfördes på 1100-talet. Det är känt att kyrkan brunnit åtminstone tre gånger och därpå återuppbbyggs. År 1787 revs den och ersattes med en ny som var orienterad efter stadens nya rätlinjiga gatunät. År 1913 byggdes denna kyrka om till en

föreläsning- och konsertlokal. Vid denna ombyggnad påträffades rester efter den medeltida kyrkans grundmurar (Feldt 2001).

Under 1994 genomfördes en arkeologisk förundersökning i samband med upprustning av parken. Vid denna undersöktes 28 stycken mer eller mindre välbevarade gravar. Huvuddelen av gravarna bedömdes höra till efterreformatorisk tid. Förutom de relativt intakta gravarna fanns mycket stora mängder omrört skelettmaterial i jordmassorna. Skelettresterna uppträdde redan direkt under grästorven (Feldt 2001).

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen, som genomfördes i form av en antikvarisk kontroll, var i första hand att se till att arbetet berörde fast fornlämning i så liten omfattning som möjligt. Fast fornlämning som framkom skulle dokumenteras avseende art och omfattning, samt om möjligt dateras. Schaktningen utfördes inom ett område där det var möjligt att rester av de medeltida murarna från S:t Johannes kyrka kunde påträffas.

Den antikvariska kontrollen genomfördes i samband med schaktningen. Schaktet dokumenterades på en översiktsplan och genom beskrivning.



Figur 4. Schaktplan. Skala 1:2500

Resultat och tolkning

Schaktningens omfattning var initialt oklar då skadorna på avloppen inte var helt kända. Det visade sig dock att endast ett 1,4 x 1,8 m stort område närmast Hörsalen kom att beröras av schaktningen. Schaktdjupet var ca 0,7 m och arbetet utfördes i direkt anslutning till murar hörande till den kyrka som år 1787 ersatte den medeltida kyrkan på platsen.

Schaktet berörde endast sentida fyllnadsmassor. Dessa bestod dels av schaktfyllning för befintligt ledningsschakt, dels av matjord för den plantering som finns längs byggnadens fasad. De delar av byggnadens grundmur som framkom, utgjordes av ett slarvigt murverk med inslag av äldre byggnadssten blandat med nyare material och betong sammanfogat med cement. Sannolikt har denna del av grunden berörts av den ombyggnad som utfördes 1913.

Referenser

- Broberg B. 1984. *Norrköping*. RAÄ Rapport Medeltidsstaden 50. Göteborg
- Feldt A-C. 2001. *Kv Landskyrkan, Hörsalsparken*, Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport 84:2001. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C. 2003. Holmenområdet - industri och bostad i 1600-talsstaden. Karlsson, P & Tagesson, G (red). *Tyskebacken. Hus, människor och industri i stormaktstidens Norrköping*. Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska undersökningar, Skrifter 47
- Rörby G. 1982. *Medeltida kyrkor i Östergötland tecknade av Elias Brenner och Johan Fredrik Kock*. Skänninge

Tekniska uppgifter

Fastigheter	kv Landskyrkan 4 (Hörsalsparken)
Stad och kommun	Norrköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	96, 103
Ekonomiska kartans blad	086 94 (8G 9e Norrköping)
Koordinater	X6496235 Y1522263
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning/antikvarisk kontroll
Länsstyrelsens handläggare	Annika Toll
Länsstyrelsens dnr	31-19251-06
Länsstyrelsens beslut	2006-10-05
Länsmuseets dnr	446/06
Länsmuseets kontonummer	530548
Uppdragsgivare	Stadspartner AB, Norrköping
Kostnadsansvarig	Stadspartner AB, Norrköping
Projektledare	Ann-Charlott Feldt
Personal	-
Fältarbetstid	2006-10-06
Undersökt yta	1,80 x 1,40 m
Fynd	Nej
Foto filmnr	Nej
Analys	Nej
Grafik	-
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2006:60 © Östergötlands länsmuseum



Med anledning av schaktning för lagning av ett stuprörsavlopp i kv Landskyrkan 4 (Hörsalsparken) i Norrköping gjordes en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll. Arbetet utfördes i direkt anslutning till murar hörande till den kyrka som år 1787 ersatte den medeltida kyrkan på platsen. Schaktet var ca 2,5 m² stort och berörde endast sentida fyllnadsmassor och ett parti av en i sen tid ommurad grundmur med betonglagningar och cementfogar.